

TÜRKİYE ile UKRAYNA ARASINDAKİ EDEBİYAT BAĞLARI (SANATSAL ESER ÇEVİRİLERİ: GEÇMİŐTEKİ ve ŐİMDİKİ DURUM)

Mariana BONDAR*

Özet

Türkiye ile Ukrayna arasındaki edebiyat alanındaki ilişkiler, özellikle de, kültürler arası iletişimin göstergesi olan sanatsal çeviriler, yüzyıldan daha fazla bir geçmişe sahip. Bu konudaki gelişme dinamiği, siyasi, toplumsal ve ekonomik unsurlar tarafından belirlenmektedir ve bu dinamik, Türk ve Ukrayna halklarının hayatlarındaki önemli tarihsel değişimlerle bağlantılıdır.

Bu alanda, başlangıç aşamasında, süreli yayınlar büyük rol oynamışlardır. Türkçeden yapılan farklı edebiyat türlerindeki (şiiir, öykü, roman, oyun) eserler ilk başlarda dergilerde ayrı ayrı yayımlanmışlar, farklı eserler antolojilerde, derleme kitaplarda yayımlanmış, daha sonraysa müstakil birer eser olarak piyasaya çıkmıştır. Diğer taraftan, Türk okuru, yavaş bir ivmeyle de olsa, Ukrayna edebiyatıyla tanışmaktadır. İlişkilerin etkinleşmesinin önemli bir unsuru, uluslararası resmi ve özel organizasyonların, kültür platformunun etkinlik göstermesi, muhtelif bakanlık ve kuruluşların teşvikte bulunması, yayın programlarının ve bağışların verilmesidir. Bu çalışmada, edebi çevirilerin geçmişten bugüne kadarki seyri hem yazarlar ve onların eserleri, hem de tercüme yapan kişiler ekseninde ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat Alanındaki İlişkiler, Sanatsal Çeviri, Kültürlerarası İletişim, Ukrayna Edebiyatı, Türk Edebiyatı, Başlıca Sımlar, Tartışma.

UKRAINIAN -TURKISH LITERARY RELATIONS (LITERARY TRANSLATION: HISTORY and MODERN STATE)

Abstract

The article studies the specifics of Ukrainian-Turkish literary relations (formation, modern state development: from the 20-th century until nowadays). Economic, political, historical factors that determine development of Ukrainian-Turkish literary relations were clarified. Emphasizes

* Doç. Dr., Kiev Milli Dilbilim Üniversitesi (Kiev), maryana.bondar@gmail.com

on the need of extralinguistic knowledge when dealing with such translations is made. Special aspects of relations (iconic figures in the Ukrainian and Turkish literature, the famous Ukrainian and Turkish translators, genre specific of translated texts (poems, short stories, novels, plays), editions, journals, discussions, articles about Ukrainian-Turkish literary relations and literary process in Turkey) are examined.

Keywords: Literary Relations, Literary Translation, Intercultural Communication, Ukrainian Literature, Turkish Literature, Iconic Figures, Discussion.

Giriş

Ukrayna'yla Türkiye arasında edebiyat alanındaki ilişkilerin, yüz yıldan daha uzun bir geçmişi bulunuyor. Bu ilişkiler, Ukrayna ve Türk halklarının tarihlerindeki önemli gelişmelerin olduğu dönemlerde, bu halkların ulusal kurtuluş mücadelelerinin olduğu dönemde (1917-1919 yılları) ve Ukrayna topraklarında 1920'li yıllardaki yeniden doğuş dönemi, 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanı, Türkiye'nin Atatürk tarafından yenileşme sürecinden geçirilmesi gibi büyük dönüşümlerin yaşandığı bir dönemde doğmuştur. Kültürel ilişkilerin yeniden sıkılaştığı dönem ise, Ukrayna'nın uluslararası alana bağımsız bir devlet olarak çıktığı 1990'lı yıllardır.

Sanatsal eserlerin çevirisi, kültürler arası etkileşimin ve karşılıklı kültürel zenginleşmenin önemli tezahürlerinden biridir: "Sadece diller arası iletişimin ve diller arası isimlendirmenin değil, aynı zamanda, bir dilin kültürel-ulusal kodunun başka bir dilin kültürel-ulusal koduyla uygun bir şekilde yer değiştirdiği kültürler arası diyalogun da etkeni ve sonucudur."¹ Sanatsal metinleri tercüme eden kişiler; kültürler, medeniyetler ve çağlar arasında aracılık eder. Bunu yazarlar iyi anlarlar. Nitekim Türk tiyatro yazarı T. Cücenoglu, Ukraynalı ve Türk sanatçı entelijansiyasına hitaben yaptığı konuşmada, şöyle söyler: "Geliniz, ülkelerimiz arasında köprü inşa edelim. Zira bunu sadece biz sanatçılar, yazarlar, tiyatro oyunu yazarları, sanata gönül vermiş kişiler yapabilir. Halklarımızı birbirlerine daha da yakınlaştırmayı, sadece biz sanatçılar yapabiliriz." (Litaktsent, 15.04. 2010)

Sanatsal eserleri tercüme eden kişiler, aracılık işlevinin yanı sıra, sanatsal alanda ve yaratıcılık alanında da misyon yürütmektedir ve bu, ulusal dillerin, edebiyatların ve kültürlerin gelişmesini teşvik edici önemli bir unsur olmaktadır. Ünlü Ukraynalı bilim adamı, yazar ve çevirmen İ. Franko'nun belirttiği üzere, "Başka bir dilden çeviri yapan kişiler, her bir halk için büyük önem arz eder. Başka dillerin edebiyatlarına ait önde gelen ve etkili eserlerin bir başka dile ustaca yapılmış çevirileri, çevirinin yapıldığı o dilin kültürünün de kendi kazanımı haline gelir."²

¹ Nataliya Slobodyanyuk, "Kognityvnyj aspekt zistavnogo analizu nacional'no-kul'turnoyi leksy'ky' (na materialy perekladu romanu P. Kulisha "Chorna rada")", *Naukovi praci* [Chornomors'kogo derzhavnogo universy'tetu imeni Petra Mogy'ly'], Ser.: Filologiya. Movoznavstvo, T. 98, Vy'p. 85, My'kolayiv 2009, s. 90.

² Ivan Franko, "Deshho pro shtuku perekladannya", *Zibrannya tvoriv*: U 50 t., T. 39, Naukova dumka, Ky'yiv 1980, s. 7.

Çeviri işini sadece linguistik, tarihi-kültürel ve psiko-linguistik açılardan değerlendirmek, yanlış olur. Zira, “Çevirinin yapılması esnasında sadece kelime ve gramer sistemlerinin değil, iletişimsel-pragmatik, dilsel-etnik ve sosyokültürel olguların ve o iki dili kullanan iki farklı kişinin mantalitelilerinin çatışması meydana gelmektedir.”³ Bu nedenle, bir çevirinin başarısı, sadece çevirmenin çok yönlü hazırlanmış olmasıyla mümkün olur: “Dillerin derinlemesine bilinmesi, geniş bir edebiyat bilgisinin olması, felsefe ve tarih alanında çok geniş bilgi sahibi olmak, bütün bunlar, çevirinin yetkin bir şekilde yapılabilmesi için gerekli olan hususlardır.”⁴

Ukrayna-Türkiye Edebiyat İlişkilerinin Gelişiminin Tarihsel Seyri

Ukrayna’da Türkiye’nin ve Türk kültürünün öğrenilmesine ve Türkçeden yapılan çevirilere duyulan ilginin uzun bir tarihsel geçmişi vardır. Türk folkloruna ve sözlü halk edebiyatı ürünlerine ilişkin ilk çalışmalar ve Türk edebiyatından çeviriler ve yeniden yorumlamalar Ukrayna’da, 19. yüzyıl sonlarında ve 20. yüzyıl başlarında ortaya çıktı. M. Dragomanov’un *Ukrayna Dilinde Türkçe Fıkralar* (1886), A. Krımskiy’in *Türk Halk Edebiyatı Eserlerinin ve Türkçe Şarkıların Çevirisi* (1890) adlı eserleri bu alandaki ilk çalışmalardır.

Ukrayna’da Türkoloji’nin gelişimi, Ukrayna Halk Cumhuriyeti’nin (1917-1920 yılları arasında var olan Ukrayna devleti) bağımsızlığının ilanından sonra ve 1918 yılında, doğubilimci, Slavbilimci, yazar ve çevirmen A. Krımskiy’in (1871-1945) adıyla bağlantılı olan Ukrayna Bilimler Akademisi’nin kuruluşuyla gerçekleşmiştir. A. Krımskiy, dünyada Türkoloji, İslam araştırmaları ve Arap araştırmaları alanlarındaki çalışmalarıyla önemli bir yere sahiptir. İsmi, UNESCO Genel Kurulu’nun XVI. Oturumu’nda onayladığı, dünyanın önde gelen kültür adamları listesinde yer almaktadır. Bu önde gelen bilim adamı ve düşünür, 60 civarında Doğu ve Avrupa diline vakıftı ve Ukrayna’ya Müslüman dünyasını gerçek anlamda tanıtmayı başarmıştı. Ukrayna Bilimler Akademisi’nin Doğu Bilimi Enstitüsü’nün A. Krımskiy’in adını taşıması, bu nedenle, son derece doğrudur.

Türkiye, Türk tarihi ve kültürü ve Türk – Ukrayna ilişkileri, her zaman A. Krımskiy’in ilgi alanları arasında yer almıştı. Ukrayna Bilimler Akademisi’nin Türkoloji Komisyonu’nun başkanlığını yürüten A. Krımskiy, *Türkiye Tarihi* (1924), *Türkiye Tarihine Giriş* (1926), *Türkiye ve Türk Edebiyatı Tarihi* (1927), *Türkler, Türkler’in Dili ve Edebiyatı* (1930) adlı bilimsel eserlerin, çok sayıda bilimsel makalenin yazarı ve Doğu üslubunda yazılmış orijinal ve tercüme şiir derlemesinden oluşan *Palmiye Dalları* (1901, 1908, 1922) adlı eserin sahibidir.

Ukrayna’da Doğu bilimi araştırmalarına önemli bir katkıyı da, Türkçeden Ukraynacaya çeviriler yapmış olan V. Dubrovskiy yapmıştır. Onun 1920’li yılların sonu ve 1930’lu yılların başlarında yaptığı çeviriler arasında, Ömer Seyfettin’in dergilerde yayımlanan çeviri öyküleri (1929 yılında *Shidniy Svit* (*Doğu Dünyası*) dergisinde ve 1930 yılında Ukrayna’nın *Çervoniy Şlyah*

³ Olena Selivanova, *Aktual’ni napryamky’ suchasnoyi lingvisty’ky’*, Fitosociocentr, Ky’ yiv 1999, s. 61.

⁴ Viktor Koptilov, *Aktual’ni py’tannya ukrayins’kogo xudozhn’ogo perekladu*, Ky’ yivs’ky’j univerty’tet, Ky’ yiv 1971, s. 129-130.

(*Kızıl Yol*) dergisinin Türk-Ukrayna özel sayısında yayımlanmış olan öyküler), Refik Halid'in "Yatık Emine" adlı hikâyesi (1930 yılında *Kızıl Yol* dergisinde yayımlanmış, 1931 yılındaysa, ayrı bir kitap olarak, V. Dubrovskiy'in önsözüyle yayımlanmıştır), Ömer Seyfettin'in hikâyelerinin *Hikayeler* adıyla önsöz ve yorumlarla yayımlanması (1932) sayılabilir. V. Dubrovskiy, toplamda, bu Türk yazarına ait 14 eserin çevirisini gerçekleştirmiştir. 1933 yılında, V. Dubrovskiy'in Türkçeden yaptığı ve hacim olarak en büyük çevirisi olan, Yakup Kadri'nin *Nurbaba* adlı romanının (1933) çevirisi yayımlanmıştır.

Ukraynalı okurlar, Türk ulusal kurtuluş mücadelesine ilişkin eserlerle, bu dönemde tanıştılar. *Ateşten Gömlek*: (Türk Kurtuluş Savaşı'na ilişkin hikâye), doğrudan doğruya bu olaylarda yer almış olan Halide Edip tarafından yazılmıştır. 1920'li yıllarda, ulusal kurtuluş mücadeleleri teması, Ukrayna'da da son derece ilgi gören, güncel bir temaydı. Bu nedenle, bu eser, Ukrayna'da 1927 (V. Sofronov'un çevirisi) ve 1932 (M. Balıtskiy'in çevirisi) olmak üzere, iki kez yayımlandı.

1920'li yıllarda, Türkoloji'nin gelişimi, devlet tarafından desteklendi ki bu durum, Türkiye'yle Sovyetler Birliği arasındaki ilişkilerin gerçekleşmesinin bir sonucu oldu ve bilindiği üzere, Ukrayna da, 1921 yılından beri, Sovyetler Birliği'nin parçasıydı. 1918 yılında, Kiev'de Yakınoğu Enstitüsü kuruldu. Bu enstitü, yedi yıl sonra Ukrayna Doğubilimleri Enstitüsü'ne dönüşecek, 1926 yılının ocak ayındaysa, Ukrayna Doğubilimleri Derneği'ne (Harkov), yani Ukrayna'da Doğu'nun tarihi, kültürü ve yaşantısını araştıran tarihçilerin, ekonomistlerin, sanat uzmanlarının, etnografların, filologların, edebiyat uzmanlarının bir araya geldiği ilk birliğe dönüşecekti. Bu dernek, 1927-1931 yılları arasında, *Shidmy Svit* adlı bir dergi yayımlamıştır (Bu derginin son sayısı, *Kızıl Doğu* adıyla yayımlanmıştır). Bu derneğin amacı, bilimsel araştırmalar yapılmasını sağlamak, kadroların yetiştirilmesini, doğuyla ilgili literatürün yayımlanmasını ve Ukrayna ile Doğu ülkeleri arasında bilimsel ve kültürel bağların genişletilmesini sağlamaktır.

İsmi belirttiğimiz bu derginin dışında, Türk yazarlarının (Ahmet Haşim, Mehmet Emin, Suat Derviş, vb.) eserleri ve Ukraynalı yazarların Türkiye ile ilgili eserleri ayrıca, aylık toplumsal, siyasi, edebi ve bilimsel çalışmaların yer aldığı *Çervony Şlyah* adlı dergide (1923-1936) yayımlanmıştır. İlginç bir husus, 1930 yılında, bu derginin Türkiye-Ukrayna özel sayısının yayımlanmış olmasıdır.

Ukraynalı yazarlar tarafından tercüme edilen Türk yazarların eserleri ayrıca, iki haftada bir yayımlanan resimli *Vsesvit* dergisinde de (1925-1934) yayımlanmıştır. Bu dergi, daha kuruluşundan uzun bir süre önce, Ukrayna ulusal mücadelesinin güçlendiği bir dönem olan 1919 yılında, Ukrayna'da yabancı edebiyat eserlerinin ele alınacağı bir dergi olarak tasarlanmıştı.

Önemli bir husus şudur ki gerek bu dergilerde gerekse ayrı olarak hazırlanan derlemelerde, sadece çeviri eserler değil, aynı zamanda, Türkiye'yi ziyaret etmiş olan Ukraynalı yazarların Türkiye'yle ve Türk kültürüyle ilgili izlenim yazıları da yayımlanmaktaydı (Örneğin M. Trublayini, *Kilka Godın u Stambuli* (İstanbul'da Birkaç Saat), *Vsesvit* dergisi, 1929, No 29; Kost Kotko, *Sontse Poza Minaretanı* (Minarelerin Ötesindeki Güneş) adlı derleme eseri (1928), *Şçodennık Kilkoh Mist* (Birkaç Kentin Günlüğü) (1930), vb.). Türkiye'ye bu tür bilimsel ve sanatsal amaçlı seyahatler, Ukrayna Doğubilimleri Derneği'nin desteğiyle gerçekleşmekteydi. Bu çerçevede, 1928 yılında P.

Tıçına, L. Pervomayskiy, M. Trublayini ve Kost Kotko, Türkiye'yi ziyaret ettiler. Bu ziyaretlerinin nedeni, Türkiye'deki hayatı tanımak ve kültür adamlarıyla ilişkiler kurmaktı. O dönemde, en yetenekli Ukraynalı şairlerden biri olan P. Tıçına, Türkiye'ye, Türk edebiyatına ve diline ilgi duyuyordu ve bu seyahate katılmadan önce, Nazım Hikmet'in şiirlerini çevirmiş bulunuyordu. P. Tıçına, Nazım Hikmet'le görüşmeyi istiyordu. Ne var ki, Nazım Hikmet'in o dönemde cezaevinde olması nedeniyle, bu görüşme gerçekleşemedi. P. Tıçına'nın amacı, Ukrayna'da Türk şiiri antolojisi yayımlamaya yönelik materyaller toplamaktı. Türkiye, P. Tıçına'yı çok etkiledi: P. Tıçına, bu seyahatten sonra da, Türkçe'den çeviriler yapmaya (Mehmet Emin, Halide Edip, Nazım Hikmet, Yakup Kadri, Refik Halit, Ömer Seyfettin, Suat Derviş, Orhan Hançerlioğlu) devam etti ve Türkiye'yle ilgili kendi şiirlerini kaleme aldı ("Bosfor" (Boğaziçi), "De krayına Tureççına" (Türkiye adlı ülkenin olduğu yerde) vb). Onun mektupları ve günlük notları, bir hayli ilginçtir. Ne var ki bunlar, bugüne kadar, Ukraynalı Türkologların dikkatinden uzak kalmıştır.

Türkiye'deyse, 1927 yılında *Hayat* dergisinde, Ukrayna edebiyatının önde gelen ismi olan Taras Şevçenko'nun *Zapovit* (Vasiyetname) adlı eserinin çevirisi yayımlandı. *Zapovit*, Ukrayna halkının kurtuluş mücadelesinin bir marşı sayılabilir. Bu eser, Ukrayna toplumuna ve kültürüne büyük etkide bulunmuştur. Bu eser, günümüzde dünyada yaklaşık 150 dile çevrilmiş bulunuyor. Türkçe çevirisiyse, bu eserin dünyadaki en eski çevirilerinden biridir. Fazla bilinmeyen bu çeviri yapan kişinin soyadının ne olduğu, araştırmacılar arasında hala bir tartışma konusudur. *Zapovit*'in daha sonraki çevirileri ise, F. Erdinç ve N. Cumalı tarafından yapılmıştır.⁵ Taras Şevçenko'nun *Zapovit* adlı eseri Türkçeye ayrıca Ukraynalı çevirmenler tarafından da çevrilmiştir (A. Krımskiy, O. Tkaçenko, vb).

Türkiye'de 1946 yılından bu yana, kökeni ve dünya görüşü itibarıyla Ukraynalı olan, Ukrayna tarihi, gelenekleri, yaşayışı ve folkloru konusunda uzman olan, dünyaca ünlü yazar Mikola Gogol'un eserleri tercüme edilmektedir. Her ne kadar M. Gogol eserlerini Rusça olarak kaleme almış olsa da, eserlerinde belirleyici olan, Ukrayna temasıdır. M. Gogol, Ukrayna mentalitesini, başka hiç kimsenin yapamadığı kadar açığa çıkarmıştır ("Taras Bulba", "Mırgorod öyküleri", "Dıkanka yakınlarında bir köyde akşamlar", vb). Türkiye'de M. Gogol'un eserleri; S. Lünel, M. Özgül, E. Altay, M. C. Anday, H.A. Ediz, N. I. Tanul ve D. Tunçtan gibi çok sayıda çevirmenin çevirileriyle Türk okurlarına sunulmuştur.⁶

Sovyetler Birliği'nde ideolojik alanda getirilen yasaklamalar, aralarında önde gelen Doğubilimci ve çevirmen A. Krımskiy ve V. Dubrovski'yın de bulunduğu Ukraynalı bilim adamları ve yazarlara yönelik baskılar, Ukrayna'yla Türkiye arasındaki kültürel etkileşimlerin onlarca yıl boyunca zayıflamasına neden oldu.

İki ülke arasında edebiyat alanındaki ilişkiler, 1950'li yıllarda yeniden kuruldu. 1958 yılında, *Vsesvit* dergisi, bir tercüme dergisi olarak yeniden yayına başladı. Bu gelişme, Ukrayna Yazarlar

⁵ Iry'na Pokrovs'ka, "Specy'fika perekkladiv "Zapovitu" Tarasa Shevchenka turecz'koyu movoyu", *Shevchenkoznavchi studiyi*, Vy' p. 18, Ky'yiv 2014, s. 424.

⁶ Birsan Karaca, "Türkiye'de Ukraynaca Edebiyatı", *X. Uluslararası KIBATEK Türk Edebiyatı Şöleni Bildirileri*, Ky'yiv 2005, s. 28.

Birliği'nin, özellikle de şair ve bilim adamı M. Rılskıy'ın inisiyatifıyla gerçekleşmiştir. M. Rılskıy de bizzat Türkçeden Nazım Hikmet'in şiirlerini çevirerek güzel çevirilere imza atmış ve *Mıstetsvo Perekladu* (eviri sanatı) (1975) adlı kitabı yazmıştı.

Vsesvit (Bütün Dünya) dergisi, Türk edebiyatının popülerleşmesi konusunda çok şey yapmıştır. 1950'li yılların sonlarından itibaren, bu derginin sayfalarında, Nazım Hikmet'in (ev. F. İsayev, V. Zubar, O. Parhomenko, G. Halımonenko), Orhan Veli (ev. O. Ganusets, I. Svitlınıy), Melih Cevdet Anday, Fazıl Hsnu Dağlarca, Bedri Rahmi Eyüboğlu, İsmail Uyaroğlu, Oktay Rıfat, Talat Sait Halman, Necdet Evliyagil, Can Yücel, mit Yaşar (ev. M. Miroşnienko) gibi şairlerin şiirleri, F. Erdinç (ev. O. Ganusets), Aziz Nesin (ev. G. Halımonenko, ev. O. Ganusets), Reşat Nuri Güntekin (ev. G. Halımonenko), Necati Cumalı ("Susuz Yaz" adlı öyküsü. ev. O. Tkaenko), Ömer Polat (*Saragl* adlı romanı. ev. G. Halımonenko) adlı yazarların hikâye ve romanları; Türk yazarların tiyatro eserleri (Nazım Hikmet'in piyesleri. ev. G. Begieva); Türk sözlü halk edebiyatı eserleri (Türk bilmeceleri, atasözleri, deyimleri. ev. G. Halımonenko) yayımlanmıştır.

Türk yazarların eserleri ayrıca, çeşitli derlemeler, antolojiler halinde de yayımlanmıştır: *Türk Yazarların Hikayeleri* (ev. I. şerbina, 1955), *Dağların Ardında Ne Var?* adlı antoloji (ev. G. Halımonenko, 1982), *Türk Atasözleri ve Deyimleri* (ev. G. Halımonenko, 1985), *Türk Halk Masalları* (derleyen: G. Halımonenko, 1987). I. Svitlınıy'ın *Kurşun ve Kafiyeye İçin Kalb* (1990) adlı kitabında, Orhan Veli'nin önde gelen şiirlerinin sanatsal yorumu sunulmuştur.

Ayrıca, ayrı eserler olarak, şu kitaplar yayımlanmıştır: *Nazım Hikmet'in şiirleri* (ev. M. Bajan, 1951), *Nazım Hikmet'in Tiyatro Eserleri* (ev. A. Hijnyak, 1954; ev. G. Begieva, 1955; ev. M. Gonta ve M. Ekka, 1956), Sabahattin Ali'nin *İçimizdeki şeytan* adlı romanı (ev. D. Grınko, 1956), Orhan Hançerlioğlu'nun *Büyük Balıklar* adlı romanı (ev. H. Kuzyayev, 1958; bu eviri, aynı yıl, daha önce, *Vsesvit* dergisinde yayımlanmıştır), Sabahattin Ali'nin *Küçük Hasan* adlı hikâyesi (1959), Orhan Hançerlioğlu'nun *Ali* adlı hikâyesi (ev. O. Ganusets, 1962), F. Erdinç'ın hikyeleri (ev. O. Ganusets, 1962), Cengiz Tuncer'in *Hacizli Toprak* adlı romanı (ev. O. Ganusets, 1964), Aziz Nesin'in *lmş Eşek* ve diğer hikyeleri (ev. G. Halımonenko, 1970), Reşat Nuri Güntekin'in *Yeşil Gece* (ev. G. Halımonenko, 1971) ve *alıkuşu* (ev. G. Halımonenko, 1973) adlı romanları, Nazım Hikmet'in *Romantika* adlı romanı (ev. O. Ganusets, 1975), *Aziz Nesin'in Hikye Derlemesi* (ev. O. Ganusets, 1979), *Nazım Hikmet'in şiirleri* (ev. G. Halımonenko, 1981), Ömer Polat'ın *Saragl* adlı romanı (ev. G. Halımonenko, 1982), Suat Derviş'in *Fosforlu Cevriye* adlı romanı (ev. G. Halımonenko, 1982).

Bunların arasında, onlarca yıl boyunca en fazla bilineni, R. N. Güntekin'in *alıkuşu* adlı romanı olmuştur. Bu roman, popülerlik konusunda, yerini başka hiç bir esere kaptırmamış ve birkaç kez tercüme edilmiştir (1986, 1991, 2011). Bu roman, Ukraynalı okuyucuyu Türkiye'yle, Türk toplumundan sıradan kişilerle ve Türkiye'nin din adamları dışındaki st zümresiyle taşıştırmıştır. Romanın ana kahramanı, köyde öğretmenlik yapan genç kadın Feride, Ukraynalı okuyucuların olağanıst ilgisini çekmiş ve Ukraynalı okur, Feride'nin duygularını paylaşmış ve ona büyük sevgi duymuştur. Bu eserin son derece popüler olmasında, eserin televizyon dizisine uyarlanmış olmasının da payı vardır. alıkuşu dizisi, Ukrayna televizyonlarında defalarca gösterilmiştir. Ayrıca, bu romanı, bir Türkolog, filoloji doktoru, profesör ve *Türk Edebiyatı Tarihi*,

Türk Dili ve diğer pek çok bilimsel esere ve edebi çeviriye imza atmış olan, Türkçeden en başarılı çeviriler yapanlardan biri olan G. Halimonenko tercüme etmişti.

Ukrayna'yla Türkiye Arasındaki Edebiyat İlişkilerinin Günümüzdeki Durumu

Ukrayna'nın uluslararası alana bağımsız bir ülke olarak çıktığı 1990'lı yıllarda, Doğu'nun en gelişmiş ülkelerinden biri olan Türkiye'yle kültürel ilişkiler de dâhil olmak üzere, ikili ilişkiler canlandı. Bu duruma, bilgi akışının serbest hale gelmesinin ve kültürel değerlerin değiş tokuşuna duyulan ilginin etkisi oldu.

Ukrayna, "Diyalog Avrasya" adlı kültürel platformda etkin bir şekilde varlık göstermektedir. 1998 yılında ünlü Kırgız yazar ve toplumsal mücadele adamı Cengiz Aytmatov'un inisiyatifiyle ve ulusal gazeteci ve yazar kuruluşları tarafından kurulan bu platform, uluslararası işbirliğinin ve karşılıklı anlayışın derinleştirilmesini, devletlerarasında ilişkiler kurulmasını, kültürlerin karşılıklı olarak birbirlerini zenginleştirmesini amaç edinmiş olan pek çok ülkenin entelektüel elidini birleştirmiştir. Bu kuruluşun girişimiyle, yüzden fazla kitabın Türkçeye tercümesi ve Türkçeden başka dillere tercümesi gerçekleştirilmiştir. Bu kuruluşun gerek Kiev'de, gerekse dünyanın diğer önde gelen başkentlerinde, temsilcilikleri açılmıştır. Ukraynadaki kültür platformu, farklı ülkelerin önde gelen edebiyatçılarının sanatsal eserlerinin popülerleştirilmesi ve sempozyumların, konferansların, sergilerin ve konserlerin düzenlenmesiyle uğraşmaktadır. Kuruluş, Avrupa ve Asya'daki farklı ülkelerin gazetecilerinin, edebiyatçılarının ve bilim adamlarının ortak mekânı haline gelen "DA" adlı bir dergi çıkarmakta, 2011 yılından bu yana ise, Ukrayna'da da yayın hayatına başlayan ve Ukraynaca olarak yayımlanan *DA-Ukrayina* dergisini yayımlamaktadır.⁷

"Diyalog Avrasya"nın faaliyetleri sayesinde, P. Zagrebelniy'in *Roksolana* adlı romanının Türkçeye çevirisi gerçekleşmiştir (Bundan önce, Ukraynacadan Türkçeye çevrilmiş olan tek roman, M. Stelmah'ın, sosyalist realizm akımına bağlı kalarak yazdığı ve 1920'li yılların Ukrayna köy hayatını anlatan *İnsan Kanı Akmaz* adlı romanıydı (çev. P. Tok, 1979)). P. Zagrebelniy'in *Roksolana* adlı romanının çevirisi, yazarı bizzat tanıyan ve çeviri üzerinde beş yıl boyunca çalışan Ömer Dermenci gerçekleştirmiştir. Kitap, 2005 yılında, 5 bin adet basılarak piyasaya çıkmış ve daha sonra, birkaç kez yeni baskıları yapılmıştır. Kitabın tanıtımı, 2006 yılında, İstanbul'da Topkapı Sarayı'nda, Türkiye ve Ukrayna'nın kültür bakanlıklarının desteğiyle gerçekleşmiştir. Bu etkinliğe, her iki ülkenin önde gelen aydınları, gazeteciler, diplomatlar ve devlet memurları katılmıştır. Ö. Dermenci, Ukrayna romanına yönelik ilgi konusunda, şöyle yazmaktadır: "Türk okurunun ilgisini her şeyden önce, bizim en yakın komşumuzun bize olan bakışı çekmektedir. Zira Türkiye'de Ukrayna'nın ayrı bir etnik ve ulusal toprak parçası olarak kabul edilmesi, ancak Ukrayna'nın bağımsızlık ilanından sonra söz konusu olmuştur. Yeri gelmişken belirtelim, P. Zagrebelniy'in romanındaki bazı sanatsal karakterler, Türkler için özellikle ilginçtir: Ukraynalı

⁷ Yuriy Bondar, "Vy`davny`cha komunikaciya u parady`gmi ukrayins`ko-turecz`ky`x vidnosy`n", *Visny`k Kny`zhkovoyi palaty`*, No. 12, Kny`zhkova palata Ukrayiny`, Ky`yiv 2014, s. 46.

yazar, kişilerin psikolojik durumlarını, sıradan bir Türk okurunun aklından bile geçmeyecek şekilde tasvir etmiştir. Mesela, padişahların manevi dünyasıyla ilgili tasvirler, böyledir. Veya padişah, Sava Nehri'nin Tuna Nehri'ne dökülüşünü seyrederken, Hürrem'le evlenmeyi düşünüyor." ("Ömer Dermenci: Jinoçe Sultanuvannya v Tureççini...", O. Kulçinskij, "Ukrayinska Pravda", 17.02.2011).

Yine bu platformun desteğiyle, günümüz Ukrayna yazarlarından P. Volvaç'ın *Kankalar* adlı romanı, Ömer Dermenci'nin Türkçeye çevirisiyle yayımlanmıştır. O, "Bu çeviri, Ukrayna için benzersiz bir reklam niteliği taşıyacaktır" şeklinde değerlendirmede bulunmaktadır. Volvaç'ın "Kankalar" adlı eseri, herşeyden önce, Türkler'e hem bizim onlarla bozkırlara dayanan, "Doğulu" akrabalığımızı gösterecek – bu yazarın Güneydoğu Ukrayna fikrinin yaratıcısı olarak görülmesi, sebepsiz değildir- hem de, Zaporozje gibi sanayileşmiş bir bölgede bile mevcut olan Ukrayna karakterindeki "Türki" unsurları gösterecektir. Bunun yanısıra, kendimizi olduğumuzdan iyi göstermemiz yeter artık. Nasıl ki Türkiye'den Orhan Pamuk bize bütün Doğu-Batı hattındaki tarihsel ve dünya görüşüne ilişkin değişimlerin paralel gidişatını gösteriyorsa, Volvaç'ın da aynı hususu Türkler'e göstermesi gerekmektedir. Zira, Türk yazarları henüz Ukraynaca'ya vakıf durumda değildir." ("Shidny Front" Ukrayinskıh perekladiv", O. Kulçinskij, Litaktsent, 21.01.2010).

Ö. Dermenci ayrıca Türkçeye, S. Rudanskij'in yazdığı, bir halk şarkısı haline gelmiş olan ve *Rudanskij S.V.: Dünya Halklarının Dillerinden Çeviriler* (2003) adlı antolojiye dahil edilen "Rüzgar, Ukrayna'ya Es" adlı şiiri ve V. Sergiyçuk'un *Ukrayna Dünyaya Ne Verdi* (2008) adlı monografisini çevirmiştir. Ö. Dermenci hâlihazırda, I. Korsak'ın 19. yüzyıl Ukrayna tarihine ilişkin olan ve başlıca kahramanları tarihte gerçekten yaşamış kişiler olan ve ana fikri Ukrayna'nın bağımsızlığı olan *Ataman Çayka* adlı romanını Türkçeye çevirmeye hazırlanmaktadır.

Ö. Dermenci'nin Türk-Ukrayna ilişkilerinin gelişimine katkısı, onun yaptığı çevirilerden ibaret değildir. Dermenci, bunlardan başka, eğitim faaliyetinde bulunmuş (Kiev Ulusal Taras Şevçenko Üniversitesi Doğu Dilleri Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak görev yapmış ve *Çeviri Pratiği: Ukraynaca ve Türkçe Çeviri* (2007) adlı kitabı yazmıştır.) ve sözlük yazarlığı da yapmıştır (*Ukraynaca-Türkçe, Türkçe-Ukraynaca Sözlük* (2002), *Ukraynaca-Türkçe, Türkçe-Ukraynaca Sözlük* (genişletilmiş ve düzeltilmiş ikinci basımı: 2007) adlı ilk Ukraynaca-Türkçe sözlüğü hazırlayan kişidir).

Yine Platform'un himayesi ve teşvikleriyle, Türk yazarların eserlerinin Ukraynacaya çevrilip basılması gerçekleşmektedir. Bu çerçevede, Harun Tokak'ın *Onlar Sabahı Bekleyemediler* (çev. I. Pruşkovska) adlı eseri Ukrayna'da yayımlanmıştır.

Son yıllarda, çok sayıda ortaklaşa kültürel etkinlik gerçekleştirilmiştir. 2011 yılının Ekim ayında, Türk kültür platformu "Diyalog Avrasya" tarafından Ukraynalı yazarlar A. Kurkov, M. Matios, Y. Vinnıçuk, P. Volvaç, Y. Şçerbak, M. Roşko ve E. Polojij, çağdaş tanıtımları için İstanbul'a davet edilmişlerdir. Bu vesileyle bir yuvarlak masa toplantısı düzenlenmiş ve P. Volvaç'ın *Kankalar* adlı romanının Türkçe çevirisinin prezentasyonu yapılmıştır.

Yeri gelmişken belirtelim, bu buluşmanın katılımcılarından biri olan A. Kurkov'un *Buz Üstünde Piknik* adlı romanı da Türkçeye çevrilmiş bulunuyor (2000). İlginç olan bir nokta, bu çevirinin Almancadan yapılmış olmasıdır. Zira A. Kurkov Almanya'da geniş bir üne sahiptir. Türkiye'deyse, yanlış bir şekilde, Rus edebiyatçısı olarak görülmüştür.

2003 yılında Türkiye'nin Kiev Büyükelçiliği'nin ve Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi'nin (TİKA) girişimiyle Kiev Ulusal Taras Şevçenko Üniversitesi'nde kurulan Türk Enformasyon ve Araştırma Merkezi, Türk kültürünün Ukrayna'da popülerleştirilmesine yönelik olarak faaliyet göstermektedir. Kiev Ulusal Taras Şevçenko Üniversitesi Filoloji Enstitüsü Türkoloji Kürsüsü'nden Doçent Tudora Arnaut, 2009 yılında, *Kobzar* adlı eserin bir bölümünü Türkçeye çevirmiştir. Çeviriler üzerinde çalışma, bir yıl sürmüştür. Derlemede, 40 eser yer almaktadır. En önde gelen şiirlerin yanı sıra, *Kafkas* ve *Katerina* adlı manzum eserler de bu derlemede yer almıştır. Çevirmen, bu şiirleri, kronolojiye göre düzenlemiştir. Kitap, T. Arnaut'un önsözü ve "Taras Şevçenko'nun Hayatı ve Eserleri" adlı makaleyle yayımlanmıştır.

KOBZAR (Seçmeler), 2009 yılında, Ankara'da 1000 adet basılarak okuyucunun karşısına çıkmıştır.

Kobzar'ın çevirisinin önsözünde T. Arnaut, şöyle demektedir: "Yeni Lisans yapmak üzere Türkiye'ye geldiğim günlerde yeni açılan Ukrayna'nın Ankara Büyükelçiliğinde tercümanlık yaparken Ukrayna klasiklerinin Türkiye'de tanınmadığını gördüm. Bu beni üzmüştü. Zira, bu ülke yer altı ve yer üstü zenginlikleri kadar kültür, sanat, tarih ve edebiyat değerleri ile bilinmiyordu."⁸

2013 yılında, Kiev Ulusal Taras Şevçenko Üniversitesi Filoloji Enstitüsü Türkoloji Kürsüsü'nden Doçent I. Pokrovska'nın genel redaksiyonuyla, *Laleler Kokularını Hediye Ettiler, Bülbüllerse Şarkılarını* adlı derleme yayımlanmıştır. Söz konusu derlemede, 20. ve 21. yüzyıl Türk şairlerinin (C.S. Tarancı, E. Cansever, F. N. Çamlıbel, H. F. Ozansoy, Y. K. Beyatlı, A. Behramoğlu, Orhan Veli Kanık, Aziz Nesin) şiirlerinin çevirileri yer almaktadır ve bu şiirlerin çoğu, ilk kez bu vesileyle Ukraynacaya çevrilmiştir. Bu, Kiev Ulusal Taras Şevçenko Üniversitesi Filoloji Enstitüsü hoca ve öğrencilerinin ortak projesidir. Bu derlemede, şiirleri tercüme edilen sanatçılar hakkında kısa bilgi yer almakta ve şiirler, hem orijinal halleriyle, hem de Ukraynaca çevirileriyle yer almaktadır.

2005 yılında, Türkiye Hükümeti'nin dünyaya Türk edebiyatının zenginliklerini tanıtmaya projesi faaliyete geçti. Bu proje çerçevesinde, son sekiz yıl boyunca, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın desteğiyle, Türk yazarlarının eserlerinin dünyanın farklı dillerine çevirilerinde sürekli bir artış görülmüştür. Türk edebiyatına (O. Pamuk, E. Şafak, H. A. Toptaş ve diğerleri) yönelik en yoğun ilgi, Almanya'da, Bulgaristan'da, Arap ülkelerinde ve İngilizce konuşan ülkelerde görülmektedir.

Ukrayna'da günümüzde en fazla bilinen Türk edebiyatçısı, 2006 yılında Nobel Edebiyat

⁸ T. Şevçenko, *Taras Şevçenko. Kobzar (Seçmeler)*, Ukraynacadan çev. Tudora Arnaut, Lazer Ofset Matbaası, Ankara 2009, s. 3.

Ödülü almış olan Orhan Pamuk'tur. Pamuk'un Ukraynalıların en dikkatini çeken yönü, eserlerinde Batı Avrupa'nın güçlü roman geleneğiyle Doğu'nun dünya görüşünü, felsefesini ve renklerini birleştirmiş olmasıdır. Pamuk, 2004'te Ukrayna'ya gelmiş ve Ukrayna Yazarlar Birliği ile bir araya gelmişti. Sonradan bir söyleşisinde de açıkça belirteceği üzere, Pamuk o dönemde Ukrayna hakkında fazla bilgi sahibi değildi: "... doğal bir şekilde bir araya gelmiş olan önyargılar, totalitarizm sonrası dönemi yaşayan bir ülke, yolsuzluklar, yenicheriler, Hürrem Sultan..." ("Orhan Pamuk: "Ya duje skromna lyudina...", "Dzerkalo Tijnya", 2004, No. 25 (500), 26 Haziran, S. 19).

Orhan Pamuk'un romanları, 2005 yılından itibaren, *Vsesvit* dergisinde yayımlanmaya başladı: *Benim Adım Kırmızı* (çev. O. Kulçinskıy), *Babamın Bavulu* (çev. G. Rog), *Beyaz Kale* (çev. G. Rog). Ayrıca, *Suçasnist* adlı dergide, Orhan Pamuk'un *Yeni Hayat* adlı romanı (çev. O. Kulçinskıy) yayımlanmıştır. Orhan Pamuk'un romanlarının büyük çoğunluğu, O. Kulçinskıy tarafından çevrilmiş ve Folio Yayınevi (Harkov'da) tarafından yayımlanmıştır: *Kar* (çev. O. Kulçinskıy, 2006), *Benim Adım Kırmızı* (çev. O. Kulçinskıy ve G. Rog, 2009), *Beyaz Kale* (çev. G. Rog, 2011), *Kara Kitap* (çev. O. Kulçinskıy, 2012).

Folio Yayınevi tarafından ayrıca, Bilge Karasu'nun *Göçmüş Kediler Bahçesi* (çev. O. Kulçinskıy, 2010) ve Reşat Nuri Güntekin'in *Çalılıkusu* (çev. V. Verhoven, 2011) adlı eserleri yayımlanmıştır. 2011 yılında, R. N. Güntekin'in *Eski Hastalık* ve *Yeşil Gece* adlı romanları, 2015 yılındaysa, Y. Grigorenko'nun çevirisiyle, *Yaprak Dökümü*, ve *Damga* adlı romanları yayımlanmıştır.

Şiir alanındaki ilgi çekici çeviri eserler arasında, M. Miroşniçenko'nun *Işıklı Ortada* adlı şiirsel antolojisinden *Türk Sayfası*'nda, Orhan Veli, İsmail Uyaroğlu, Oktay Rifat, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Fazıl Hüsni Dağlarca, Can Yücel, Ümit Yaşar Oğuzcan, Yekta Güngör Özden, Necdet Evliyagil, Talat Sait Halman gibi Türk şairlerinin eserleri sunulmuştur.

2011 yılında, *Spoluçnik-VI* adlı edebiyat eserleri almanasında da, Orhan Veli'nin şiirlerinin Ukraynaca çevirileri (çev. M. Ridil, I. Vıklyuk, L. Petrik, D. Liçenko, O. Pışnyoh) yer almıştır.

Çağdaş Türk tiyatro eserleri ile tanışma konusunda da ilk adımlar atılmaktadır (Sovyetler Birliği döneminde, sadece Nazım Hikmet'in piyesleri tercüme edilmişti). Tuncer Cücenoglu'nun en ünlü piyesi olan *Çiğ* (Lavina) Ukraynacaya çevrilmiş (çev. O. Kuçma, *Kurbasivski Çitanya* 2011, No 6-1) ve Türkiye Cumhuriyeti Kiev Büyükelçiliği Kültür ve Tanıtma Müşavirliği'nin desteğiyle, 2014 yılında, Lviv İli Yuriy Drogobiç Akademik Müzikal – Drama Tiyatrosu'nda sahnelenmiştir. *Çiğ* oyununun yazarı, Ukrayna'ya ilgi duyduğunu, şu sözleriyle dile getirmektedir: "Sizin engin bir kültürünüz var. Ukrayna, son derece önemli bir ülke ve biz, bunu daha iyi idrak edebilmek için, sizin edebiyatınızı tanımayı arzuluyoruz." (Litaktsent, 15.04. 2010).

Tuncer Cücenoglu'nun oyunlarının (*Çiğ*, *Matruşka*, *Helikopter* (çev. O. Kuçma) *Çıkamaz Sokak* (çev. N.Lisova); *Che Guevera* (çev. D. Pasiçnik)) Ukraynaca çevirileri ayrıca, <http://www.tuncercucenoglu.com> adresinde, isteyenler tarafından serbestçe okunabilir.

Kitap alanındaki son gelişmelerden biri de, A. Perker'in Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın desteğiyle çevrilip yayımlanan *Sufle* adlı romanıdır (çev. O. Çıçinska, 2015).

Sürelî yayın organlarında Türk edebiyatına ve Türkçeden yapılan edebî çevirilere gösterilen

yoğun ilgi, kendisini belli etmektedir. *Litaktsent, Den, Vsesvit, Tijden, Ukrayinska Pravda, Dzerkalo Tijniya* ve diğer yayın organları, sayfalarında, Türk yazarlarla ve çevirmenlerle yapılan söyleşilere, edebi süreçlere ve çevirilere ilişkin makalelere, çevirilerle ilgili eleştiri yazılarına ve yeni yayımlanan eserlerle ilgili duyurular yayımlanmaktadır: “Türk Atılımı – Başarının Sırrı”, “Ukrayna’da Entelektüel Eserlerde Uzun Zamandır Böyle Satış Rekoru Kıran Eser Görülmemiştii”, “Ukrayna’da Çevirmenliğin ‘Doğu Cephesi’”, “Orhan Pamuk’un ‘Macnuizm’i” (O. Kulçınskiy), “Tuncer Cücenoglu: Futbol Önemlidir, Fakat Edebiyat Sonsuz Bir Hazinedir” (O. Kuçma), “Orhan Veli Kanık – 58 Yıllık Sessizlik” (D. Pasıçnik), “Orhan Pamuk’un ‘Kar’ Romanının Ukraynaca Çevirisine İlişkin Notlar” (İ. Drıga), “Olmayan Kitapçık” (K. Botanova), “Eleştirisiz Eleştiri” O. Kulçınskiy), “Yedi Çuval Dolusu Karabuğday Yünü” (G. Halımonenko), “Kaydaş’ın Ailesi” (K. Botanova), “ ‘Olmayan Kitapçık’ adlı Makaleye Cevap” (V. Şovkun), “ ‘Kar’ ...var! Peki, polemik nerede?” (D. Drozdovskiy), “Türkiye’de Ukrayna Edebiyatı”, “Yazarlar Birliği, Türk Meslekdaşlarıyla İşbirliği Kararı Aldı”, “Pavlo Volvaç: ‘Ukrayna Şiirleri, Böyle Sınırları Olan Kime Lazım?’”, “Roksolana (Hürrem) Türkler İçin Ne Anlam Taşıyor?” (Türk Öğretim Görevlisi Ö. Dermenci’yle Söyleşi), “Çok satan ipekli-pamuklu eserler: Andriy Kurkov, popüler Türk yazar Orhan Pamuk’un eserlerinin Ukraynacaya çevrilip yayımlanmasını değerlendirdi.” (O. Kulçınskiy), “Ömer Dermenci: Bir ülkenin resmi diliyle konuşmak, o ülkenin halkına ve o halkın kurduğu devlete saygı göstergesidir.” (Klara Gudzik), “Ömer Dermenci: Türkiye’de kadınların sultanlığını başlatan ve sona erdirenler, Ukraynalı kadınlardır.” (O. Kulçınskiy), “Türkiye’yi Tanımaya Değer” (O. Kulçınskiy), vb.

Kültürel ve insani işbirliğinin geliştirilmesi yönünde önemli bir adım, 9-15 Eylül 2013 tarihlerinde Türkiye’de düzenlenen Ukrayna Kültür Günleri olmuştur. O dönemde, 2014 yılında da Ukrayna’da Türk Kültür Günleri’nin düzenlenmesinin planlanmasına karşılık, o dönemde Ukrayna’da baş gösteren karışık durumdan ötürü, bu etkinlikler ertelenmiştir.

Fakat buna karşılık, işbirliği devam etmektedir. 2015’in Eylül ayında, Ukrayna Ulusal Yazarlar Birliği Başkanı M. Sidorjevskiy ve birliğin Başkan Vekili ve Kiev Şubesi Başkanı V. Danılenko, Ukrayna-Türk Kültür Merkezi “Syayvo”nun Yönetim Kurulu Başkanı G. Demir’le bir araya gelmişlerdir. Bu görüşme çerçevesinde, antoloji değişimi konusu görüşülmüş, özellikle G. Demir, Türk çevirmenlerin çağdaş Ukrayna öyküleri antolojisi üzerinde çalışmakta olduklarını belirtmiş ve belli bazı Ukraynalı ve Türk yazarların eserlerinin tercüme edilmesini teklif etmiştir. Görüşme esnasında, Ukrayna Ulusal Yazarlar Birliği ile Ukrayna-Türk Kültür Merkezi “Syayvo” arasında, edebiyat konferansları ve seminerlerinin, ortak basım faaliyetlerinin, edebi eser değişiminin ve edebi çevirilerle uğraşan çevirmenlerin profesyonel düzeyinin yükseltilmesinin öngörüldüğü bir protokol zaptı imzalanmıştır.

Ukraynalı çevirmenlerin, ilginç sanatsal planları bulunmaktadır. Nitekim, G. Halımonenko ve O. Kulçınskiy, Halide Edip’in *Sinekli Bakkal* romanının çevirisini hazırlamaktadırlar. O. Kuçma ise, Türk tiyatro eserlerinin antolojisini hazırlamayı planlıyor. “Alemak” Yayınevi de, Hande Altaylı’nın *Aşka Şeytan Karışır*, Tuna Kiremitçi’nin *Dualar Kalcıdır*, Ahmet Ümit’in *İstanbul Hatırası*, Ömer Seyfettin’in *Seçme Hikayeler*’i gibi, Türk yazarların eserlerinin çevirisini planlamaktadır.

Sonuç

Gördüğümüz üzere, Türkiye'de Ukraynalı yazarların eserlerinin çevirisi, pek fazla değildir. Bunlar, asıl olarak, T. Şevçenko, M. Gogol, M. Stelmah, P. Zagrebelniy, A. Kurkov, P. Volvaç ile sınırlıdır. Kayda değer bir husus, Ukraynalı çevirmenlerin de Türkçe çevirilerde yer almalarıdır. Ukrayna edebiyatı Türkiye'de ancak son zamanlarda ve büyük ölçüde Ö. Dermenci'nin çabalarıyla popüler hale gelmiştir. Daha önce, uzunca bir zaman, Ukrayna edebiyatı, Türkiye'de fazla bir ilgi görmemişti, zira Ukrayna ve Ukrayna kültürü, Rusya'nın ve Rus edebiyatının parçası olarak algılanmaktaydı. Bundan başka, Türkiye'de Ukraynacayı gereken ölçüde bilen, uzman çevirmenler yoktu; dolayısıyla, Türk tarafında, Ukrayna edebiyatına yeterli ilgi mevcut değildi. Ukrayna, pek çok nedenden ötürü, kaliteli ve rekabet edebilir düzeyde olan sanatsal eserlerin Türk kitap piyasasına girmesine maddi destek vermemiştir. Bundan ötürü, Avrupada Ukrayna edebiyatına büyük ilgi gösterilmesine karşılık, Türkçeye çağdaş Ukrayna yazarlarından sadece birkaç eser tercüme edilmiştir. Bununla birlikte, P. Zagrebelniy'in *Roksolana* romanına yönelik ilgi ve bu romanın çevirisinin Türkiye'de birkaç baskı yapmış olması, bu konuda iyimser olmaya imkan vermektedir. Eğer Türk okuru 1920'li yılların modern Ukrayna edebiyatıyla veya 1960'lı yılların yazarlarının eserleriyle tanışabilseydi, iyi olurdu. Zira bu dönemler, Ukrayna edebiyatının parlak dönemleridir ve çevirmenler, Türk okurunun ilgisini çekecek eserler bulabilirdi.

Ukraynada Türk edebiyatına yönelik ilgi, kendini tanımlama, genel bir kültürel alanla bütünleşme ve evrensel manevi değerlere yönelme söylemlerinin egemen olduğu, ulusal ve kültürel açıdan yeniden doğuşun yaşandığı dönemlerle (1920'li yıllar, 1990'lı yıllar ve 21. yüzyılın başları) örtüşmektedir. Türkoloji alanına, Ukrayna-Türk edebiyat ilişkilerinin güçlenmesine ve tercüme alanına farklı boyutlarda, şu kişilerin katkısı olmuştur: A. Krımskiy, V. Dubrovski, O. Ganusets, G. Halimonenko. Türkçeden çeviri yapan yeni nesil Ukraynalı çevirmenler arasındaysa, O. Kulçinskiy, O. Kuçma, G. Rog bulunmaktadır. Sovyetler Birliği döneminde en çok Nazım Hikmet'le Aziz Nesin'in eserleri tercüme edilmişti ve en fazla beğeniyi, Reşat Nuri Güntekin kazanmıştı. Son yıllarda Orhan Pamuk epey beğeni kazanmıştır. Bunun yanı sıra, çağdaş Türk yazarlarının başka eserleri de yayımlanmıştır (A. Perker).

Türk edebiyatının güzel örnekleri, kendi romantik tahayyülleriyle, duygusallıklarıyla ve mizah anlayışlarıyla Türklere pek çok açıdan yakın olan Ukraynalıların da ilgisini çekmektedir. Ustaca yapılan çeviriler, Türklerin kültürünü, dünya görüşünü ve hayat anlayışını, Avrupalıları sıra dışılığı ve gizemiyle etkisi altına alan bu Doğu'nun en ilginç ülkelerinden birine yönelik heyecanlı bir seyahat haline getirmektedirler.

BİBLİYOGRAFYA

- Bondar, Yuriy, “Vy`davny`cha komunikaciya u parady`gmi ukrayins`ko-turecz`ky`x vidnosy`n”, *Visny`k Kny`zhkovoyi palaty`*, No. 12, Kny`zhkova palata Ukrayiny`, Ky`yiv 2014, s. 45-47.
- Franko, Ivan, “Deshho pro shtuku perekladannya”, *Zibrannya tvoriv: u 50 t. T. 39, Naukova dumka, Ky`yiv 1980, s. 7-20.*
- Karaca, Birsen, “Türkiyede Ukraynaca Edebiyatı”, *X. Uluslararası KIBATEK Türk Edebiyatı Şöleni Bildirileri, Ky`yiv 2005, s. 25-29.*
- Koptilov, Viktor, “Aktual`ni py`tannya ukrayins`kogo xudozhn`ogo perekladu”, *Ky`yivs`ky`j universy`tet, Ky`yiv 1971, 131 s.*
- Pokrovs`ka, Iry`na, “Specy`fika perekladiv “Zapovitu” Tarasa Shevchenka turecz`koyu movoyu”, *Shevchenkoznavchi studiyi, Vy`p. 18, Ky`yiv 2014, s. 422-427.*
- Selivanova, Olena, “Aktual`ni napryamky`suchasnoyi lingvisty`ky`”, *Fitosociocentr, Ky`yiv 1999, 148 s.*
- Slobodyanyuk, Nataliya, “Kognity`vny`j aspekt zistavnogo analizu nacional`no-kul`turnoyi leksy`ky` (na materialy perekladu romanu P. Kulisha “Chorna rada””, *Naukovi praci [Chornomors`kogo derzhavnogo universy`tetu imeni Petra Mogy`ly`]*, Ser.: Filologiya. Movoznavstvo, T. 98, Vy`p. 85, My`kolayiv 2009, s. 90-94.
- Şevçenko, Taras, “Kobzar (Seçmeler)”, *Ukraynacadan çev. Tudora Arnaut, Lazer Ofset Matbaası, Ankara 2009, 148 s.*

